

6

2 ספר 34 24

קהלת יעקב

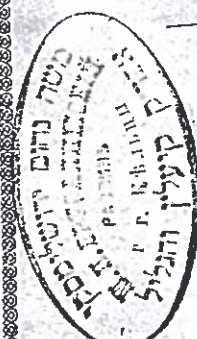
חלק ראשון 1258/22

אשר קהל איש האלהי הרב הגאון האמתי המפורסם
מוה יעקב זצוקל האבד ורמ דקק קארלין

הובו נקדחו חידושים נפלאים, בפו מסולאים, על כל סגיות השם אשר אסף
וקבץ מעדנות ממעי השתולים על תלמי לבו, ובתבונתו הסוד רבי הקישות,
וזרעו מושלה לו בירושלמי ותוספתות וגדולי הראשונים, והבמתם היא סמכתו,
עוד השיב לשואליו דברה זו הלכה בד הלקי השרע, לדעת מה יעשו בישראל,
גם אמרים נעימים במלי דאגדתא ועיר שם ועיר שם, ערכים לנפש שומעים.

הובא לבית הרפוס

עי בן הגאון המחבר הרב החריף המפורסם הנגיד מוה סענדר ניי

ווילנא

ברפוס ר' יוסף ראובן בד מנתם מן ראם

שנת תר"ז לפ"ק

СЕФЕРЪ КЕГІЛАТЪ ІАКОВЪ

т. е.

Собранія Іакова Сочненія Раввина Іакова Брухинъ.

ЧАСТЬ І.

ВИЛЬНО

Въ Типографіи Р. М. Ромма.

1847.

7

לסבך או לא זה אינו מוכרח דרב לטעמיה דסבך בצירובין דאע"ג דקורה משום היכר מכל מקום טעמא דרבנן מפרש בצירייתא משום דיליקמפתחו של היכל דחילו מטעם היכר חף למעל' מעשרים היה כשר. משום הכי בסוכה דמורה דעמם פלוגתאם משום היכר ולמעלה מעשרים פסול לרבנן משום דלא חשיב היכר סוכר דהיינו דיקא כשארן הדפנות מגיעות לסבך הכלל הדפנות מגיעות לסבך איכא הכירא חף למעלה מעשרים כמו בצמזוי דמשום דהקורה מוגחה על המצוי איכא היכר וכמס"ל וכן לדידן דקיי"ל כרב נחמן בר יצחק דקורה משום היכר ומהאי טעמא פסול לרבנן למעלה מכ"דלא הוי היכר ומה"ט מהני טורח הפתח לדידן. ט"כ סבירא לן דגם בדפנות מגיעות לזכא היכר למעלה מעשרים וא"כ אין להלק כלל בין דפנות מגיעות כו' חף לרבה דהטעם משום למען ידעו כו' דלא שלטא ביה עינא. והאי שפיר כל הסוגיות חף לטעמי' דרבה ובר"ן לטעמיה שכתב על ההיא דרב יאשיהו אמר רב דאם הדפנות מגיעות אפי' רבנן מודו ולא דמי לגר תגובה וקורת; מצוי דלא חשיבא היכר למעלה מעשרים אלא אע"פ שהקורה מוגחה על גבי הכהלים דהאם בקורות טפה כו' דמזק לחלק ע"ש. אבל לי נראה כמי"ש דרב מפרש בזה"מ מש"ה טעמא דמצוי דיליקמפתחו של היכל. אבל לדידן לא קיי"ל הכי אלא גם בצמזוי הטעם משום היכר ומהני טורח הפתח ובגרי חטכה ג"כ פסול השילוי הדפנות מגיעות. וקלה משמע כן מדהאז רב כהנא במסכת שבת (דף כ"ה) דריש רב נהן בר מנימוי משמיה דרב תנחום נר תגובה שהניחה למעלה מעשרים פסולה כסוכה וכמצוי משמע דטעמא דסוכה כמצוי ונ"ח מטעם היכר כרבה לא משום ערואי :

וברש"י ומורה ר"מ בין שיש בהן ארבעה ובין שאין בהן ארבעה שאם יש בין נסר כו' לקמן נזכר לה בסוכה בה שמונה אמות מנומלמות דכי יהיה נסר ופסל עד ארבעה מהאי גיבא וחזרו ומהחיל מלידה השני וטקן נסר החלה ואחר כך פסל כמו כן עד ארבעה הוי להו ב' פסלים בלתי נשע. וכן של שמונה טפחים ואיכא הכשר סוכה וה"ג מלי למיהני ומורה ר"י בהגן דחיה בהו ארבעה דפסולין שאם יש בין כו' והאי דנקט ר"מ רבואה הוה י' ארבעה ח' איכא הוה לו לכלול שניהם ומורה כו' שאם יש בין נסר לנסר כו' הוי כדאיכא והאי כדאיכא. אבל נראה פשוט דל"י יהודה לא שייך למימ' הך ומור' דהא ר"י סובר דירת קצת בעינן ח"כ בעי נמי ד"א כרבי-דטעמי' נמי משום דירת קצת-ואע"ג דהאוס' כהבו לעיל ד"ה דירה קצת דע"כ אין שוים דהא רבי בעי ד' אמות ולג"ש כגו בכדי ראשו ורזיו ושולחנו ודכו"מ כו' ומ"מ ר"יהוד' ודאי בעי ד' אמות כרבי דהא מחייב סוכה התג במזוזה מהאי טעמא וע"כ סובר דבעי ד"א דבניר מהכי לא מחייב במזוזה חל"בא דביע דלאזכרין לעיל (דף ג') . וברושלמי שם איכא לר' יהודה ארבע אמות וד' דפנות רק בקרבן עדה הגיה חף על פי שאין בהם ד' אמות וד' דפנות ונראהו ל"ע ע"ש וא"כ אי אפשר לומר חל"בא דר' יהודה ומורה כו' . לאוקמה בסוכה בה שמונה ובני פסלים בלתי נשע ולהוי שיעור סוכה דהא לר' יהודה ליכא שיעור סוכה בלתי נשע ומס"ה הולך לומר ומורה ר"מ דר"מ לא בעי דירת קצת ולא בעי ד' אמות וא"כ ודאי מצינו למימ' דהא דלמר פטורה מן המזוזה חף כגו :

ועוד

דעל דברי התוספת ודאי קשה דאיך אפשר לומר דר"מ סובר סוכה העשויה ככבשן פסולה וא"כ מר"ש דאין בה ד' על ד' פסולה דהא ר' יוחנן אמר לקמן סוכה העשויה ככבשן חס יש בהקיפה כדי ליטב בה כ"ד בני חסם כשירה פשר"י דלית ליה דאחרים דסוכה העשויה כשוכך פסולה ואם אין בהקיפה כדי ליטב בה כ"ד בני חסם פסולה כמזקן כרבי דאמר כל סוכה שאין בה ד' על ד' פסולה. חלמא אע"ג דבעי ד' על ד' משום קצת ומשיר ככבשן דחשיב ליה קצת. ש"מ למאן דאמר ככבשן פסולה. פשיטא דפחות מד'. על ד' פסולה א"כ היך אמרו חסם ומורה ר"מ. ולענין דיכא במזוזה נמי מצינו דאע"ג דקיי"ל דבעי קצת למזוזה ופטור בפחות מד' על ד'. בעשויה ככבשן ואין לה זוית קיי"ל הייב ש"ע יו"ד. (סימן רפ"ו סעיף י"ג) . ומדברי התוספת בעלמם מנכה הכי שכתבו ואלו בנתג כו' חייבה במזוזה ודוק. וא"כ היך תגא לקמן ומורה ר"מ חס' יש בין נסר לנסר כו' כשירה כגו' פסלים של ח' טפחים שבאמצע אלא ע"כ אחרים השגים כגו' לאו ר"מ :

דף י' ע"ב אמר רבא סיבך ע"ג מצוי שיש בו לחי כשרה והאמר רבא סיבך על גבי פסי צירולת כשרה. פי' בשבה דמינו דהוה דופן לשבת הוי נמי דופן לבוכה . וקשה הא אמרינן לקמן (דף כ"ג) לענין העושה סוכה על גבי גמל דהנן כשירה ואין עולין לה ביו"ט מהניתינן מני ר"מ היא דתניא כו' ר"מ מכשיר ור' יהודה פוסל מ"ט דר' יהודה אמר קרא חס הסוכות תעשה לך שבעה ימים סוכה הראוי' לשבעה שמה סוכה שאינה ראוי' לשבעה לא שמה סוכה ור"מ הא נמי מדאורייתא מחזי חזי' ורבנן הוה דגורו ביה חלמא דלביע בעינן ראוי' לשבעה; ואם היה אבוד לטלות על הגמל מדאורייתא ביו"ט לביע היה פסול כל שבעה. מר"ש הכא דבכל שבעה פסול מדאורייתא היך מהני שבעה משום מגו הא לא הוה סוכה הראוי' לשבעה :

דף ח' ע"ב ת"ר סוכה גנבין כו'. הנה החוס' והר"ש צ"י השולח (דף ט"ה) גבי חביבת ס"ת השילין ומזוזה דדרשין וקשרתם וכהבסם כל שיטתו בקשירה ישנו בכתובה הביאו בשם ר"ת שהי' מדייק מכלאן שאין ראשה עושה נזיית ואוגדת לזב כיון דלא מפקדי וכתבו הם ואינו נראה דהא נודפסלינן כו' ואמרינן נמי סוכה גנבין כשירי ולי נראה מדהני בצריית' סוכת א"י סוכת נשים כשירה מוכת כדברי ר"ת ז"ל דבזיית ושאר מילי דבעינן לשמה פסולות חס נעשה ע"י נשים דאי לאו הכי אלא אפי' בזיית כשירה מלי רבואה דבוכה נשים כשירה הא אפי' בזיית כשירה עשיית נשים חף דבעי לבמה וכ"ש בסוכה דלא בעי לבמה. אלא משמע דבמנות דבעינן לבמה לאו בני עשייה נינהו כיון דפטורות. רק בסוכה דלא בעינן כונה לבמה ומכשרין חף בסוכה ח"י בהא דוקא כשר ל' דף יוד ע"א כמה יחא בין סוכה לבוכה ומהא התחתונה פסולה. אמר רב הונא טפח שקן מצינו בזהלי עומאה טפח דתניא כו' ורב הסדא ורבה בר רב הונא אמרו ארבעה שלא מצינו מקום חשוב פחות מארבעה ושמואל אמר עשרה. מלי עעמא דשמואל כהכשרה קר פסולה וכהב הר"ש ויכל פסוק כשמואל ועיקר ראייתו מדאוקמי במערבא פירושא דר' יהודה שאמר במהניתינן חס' אין דורין בעליונה התחתונה כשירה. מלי חס' אין דורין ר"י כשאין התחתונה יבולה להלא ריחא ורררר

שם תוס' ד"ה אחרים אמרו' סוכה העשויה כשוכך פסול' דסוכה דירת קצת בעינן ואחרים היינו ר"מ . והא דאמר ר"מ לקמן שהי סוכות היוזרים זו לפנים מזו החי'ונה סוכה ופטורה מן המזוזה; בשאר ימות השנה קאמר דחילו בנתג כיון דסבך דירת קצת בעינן חייבה במזוזה כדמוכח פ"ק דיומא (דף י') דמהאי טעמא מחייב ר' יהודה סוכה התג בנתג במזוזה ע"כ. ותימא גדולה על דבריהם דאלו אחרים ודאי לאו ר"מ חס' דאמרינן לקמן (דף י"ז ע"ב) תניא תומי' דשמואל סוכה כסוכה בנסרים של ארו שיש בהן ארבעה ד"ה פסולה אין בהם ארבעה ר"מ פוסל ור"י מכשיר ומורה ר"מ שאם יש בני נסר לנסר כגמל וחס' חייבה פסל בזייתם ובשירה .

ספר Bornstein, Abraham
שאלות ותשובות

אבני נזר

או"ה חלק ב'

מאת כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו הרב הגאון
הקדוש שר התורה ויראת ה' סהורה מאורן של ישראל
מרוז **אברהם** זצוקללה"ה בעהמח"ס **אגלי טל**

אשר שימש בכתר הרבנות בק"ק פארצאחי. קראשנעוויץ. נאשעלסק.
סאכטשאב ואור תורתו זורח על כל כנפות הארץ. בן הרב הגאון
הצדיק המפורסם חסידא ופרישא מו"ה זאב נחום זצוקללה"ה
אבד"ק ביאלא בעהמח"ס **אגודת אזור** חתנו ותלמידו של הרב
הגאון האלקי קודש קדשים מלאך ה' צבאות נורא מאד האדמו"ר
הגדול מרוז **מנחם מענדל** זצוקללה"ה **מקאצק**

מהדורה שניה

תל-אביב ת"ו

שנת תשכ"ד לפ"ק

9

נגנץ שכירה. כיון שהיא רק מחיר. ואין לר"ך שיטענה בר חיוב :

(ו) ואין להקשות דאם כן למה אשה פטורה מלישב בסוכה. והיכן מל"ט שפטורה אשה ממלוות עשה שהזמן גרמא במקום איסור והמלוה רק מחיר. דלא קשה מידי שהרי בקידושין (דף ל"ד.) חשיב למלוה שלוח הקן בין מלוה עשה שאין הזמן גרמא. אף שאין חיוב לשלוח האם רק אם רוצה ליעול הבנים. אבל אם רוצה להניח האם והבנים וליבך לו מותר כמו שכתב החכם ז"ל בתשובה ואם כן שילוח האם רק מחיר לקיחת הבנים [וכן בתוספת יום הכיפורים לר"ך קרא לחייב גשים. משום דמל"ט עשה שהזמן גרמא אף דמותר בעשה כשאוכל בידים. וכן בשבתת יום טוב שדעת התוספות בקידושין שם שאין הנשים מלוות על העשה אף שכשעשה מלאכה עובר על העשה בידים] :

(ז) ובהכי ביחא ליישב מה דקשה ריש סוכה (דף ב' :) וכי חימא קטן שאין לר"ך לאמו מדרבנן הוא דמחייבא והיא דרבנן לא משנהא תא שמע כל מש"ל לא עשהה אלא על פי חכמים. וקשה הא אפילו מדרבנן אין האם מחייבת לחנך בנה :

(ח) אף למה שכתבתי דאיכא איסורא באכילה חוץ לבוכה. אם כן אסור להאכיל לקטן כמו תרומה עמאה. עיין בתרומת הרשן סימן קכ"ה. ודוקא לר"ך לאמו הוא ל"י מטעם לישב בסוכה. אבל באין לר"ך לאמו אסור לגדול להאכילו מן התורה. ואשה אף שאינה מחייבת בעגמה בסוכה ואין איסור לדידה להאכיל לקטן גם כן. כדמוכח בבבא מליעא (דף יוד :) איש דאמר לאשה אקפי לי קטן. ומשיב לה לאו בר חיובא אף שמתבלת לקטן איסור בידים בנה שנטעה הקטן רקף מזה מוכח דאין איסור מן התורה להאכיל לקטן. רק בנה שמוכר בעלמו. מכל מקום מדרבנן אסור בכל גווני. ועיין בהשגות הראב"ד פרק י"ב מהלכות עכו"ם הלכה ה' ודוק :

(ט) שנתתי וראיתי שיש לדחות מה שהוכחתי באות ג' דבמחיר לא בעינן שיטענה בר חיובא. משחיטה דכשירה בקטן. דיש לומר דבמחיר נמי בעינן בר חיובא. אלא דבמחיר חשיב הקטן בר חיובא כיון שאסור להאכיל לקטן דבר איסור. וכמו שכתב הש"ך יורה דעה סימן א' ס"ק כ"ז דקטן חשיב אימ"י בזביחה מטעם זה. ואם כן מוכשר סוכת נגנץ יש ראי' דלא כר"מ ודוק היטב :

סימן תפב הלכות לולב.

שאלה אחרונ שנטעמק קאת ועל ידי זה נחסר מכשיוור בינה כשר או פסול :

(א) תשובה לכאורה לפי מסקנת הש"ס (דף ל"א :) הטעם משום דלא גמר פירא. וזה ה"י בו כבינה וגמר פירא וכשר. ואין לומר דהש"ס לא הילך לטעם זה אלא לר' יהודה דלא בעי הדר. אבל לדין פסול משום דבעי הדר וליכא. ליחא שהרי בירוק דגס

התנן דמקרי בית לכל מילי. ובית הכנסת אין מהעבר עמה הואיל ואינו ראוי לדור בו מחמת קדושתו. וזה שהוקשה למהר"ל א"ך מתימין בו עירוב הא אינו ראוי למקום פיתא ולא למקום לינה ונרע מבית התנן :

(ח) ויש לשיין למהן דאמר בית התנן בית הבקר מייב במזוזה. מאי שגא מלענין לחזור עליו מעורכי המלחמה לר"ך קרא דאשר בנה לרבות בית התנן. ואפשר משום דכתיב ולא חנכו בו ואם אחר ימנכנו הוה אחינא דאינו אלא אם כן עומד לחינוך בית דהיינו דירת אדם בפיתא ולינה :

דברי ידו ד"ש ושי"ת באה"ר הק' אברהם.

סימן תפג

(א) דעת הרבנו חס דאין אשה עושה לינית ואונדת לולב כיון שאינה מחוייבת. כמו שפאולה לכתיבת תפילין כיון שאינה נקשרה. ותמוה דמאי שגא מסוכת נגנץ :

(ב) ונראה ליישב דהנה קשה בהא דפרק ראיהו בית דין כפאו ואכל מנה. אי לימא שכפאו שד והתימא כשהוא עושה הרי הוא כשעוה לכל דבריו. וכתב הרמב"ם משום שאכל בשעה שהי' פטור מכל המלוות. וקשה מאי שגא מחליצה דעוטה אם ה"י בר כוונה בגדול עומד על גביו ה"י כשר. וכן חרש אי לאו דאינו בר קריאה ה"י כשר לחליצה ואף שהי' פטור ממלוות :

(ג) אף החילוק פשוט דשאינו חליצה דהוא רק מחיר האשה להנשא. וכן קורא הש"ס חליצה וקריאה שני דברים המתירין [ועיין טח"ס ז"ל סימן א' דאם אין רצונה להנשא וגם הוא אינו מקפיד אין חיוב כלל בחליצה] על כן לא איכפת לן אם אינו בר חיוב וכמו שחיטה שכשירה בקטן :

(ד) והנה בתוספי הרא"ש פרק האשה רבה בהא דכתבו התוספות דאין חיוב לינית אלא לאחר שליבשו. כתב הרא"ש ומכאן הורה ריב"ז דאם יש לאדם עליה שאינה מלויית בשבת או ביום טוב יוכל ללבושו בלא לינית. דבשעת עיטוף ליכא טבירה. ולאחר עיטוף גם כן ליכא טבירה. כיון שאינו יכול לפשות לינית או. ולכאורה אפילו ה"י המלוה לעשות לינית קודם עיטוף. הא בשבת אינו יכול לפשות. ולר"ך לומר דאם ה"י המלוה קודם עיטוף. הוה אמרינן שהלינית מחירין ללבוש הבגד כמו שחיטה דקודם שחיטה אסורה בעשה שאינה זבוחה. ועל כן בשבת שאי אפשר לעשות המחיר נשאר באיסורו. אבל השתא שמוחר ללבוש הבגד בלא לינית. על כרחין אין איסור בלכתיבה רק מליה דמחיא עליי. על כן בשבת שאי אפשר לקיים החליצה אינו עובר בנה שאינו עושה לינית :

(ה) ויצא לנו מזה דבסוכה שפיר יש לומר שהסיבה מחיר האכילה טיול ופינה. וכן לשון הש"ס (דף ע"ז.) מחילה תלויה מתרת בסוכה עיין שם. וכן משמע במכילתין (דף כ"ז) בהא דמדמי שם סוכה למזה דכל שבעה שעות. מבוחר שהוא רק איסור שלא לאכיל חוץ לבוכה כמו שאסור לאכיל חמץ. ועל כן ביחא סיבת

16
Bornstein, Abraham ben Ze'ev Nahum, 1839-1910
"

ספר

חידושי אבני נזר

על מסכתות

ראש השנה יומא סוכה

מאת כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו הרב הגאון
הקדוש שר התורה ויראת ה' טהורה מאורן של ישראל
מרן אברהם זצוקללה"ה מסוכטשוב

בן הרב הגאון הצדיק המפורסם חסידא ופרישא מוה"ר זאב נחום זצלקלה"ה
אבד"ק ביאלא בעמח"ס אנודת אזוב

חתנו ותלמידו של הרב הגאון האלקי קודש קדשים
מלאך ה' צבאות נורא מאד האדמו"ר הגדול
מרן מנחם מענדיל זצוקללה"ה מקאצק

נאספו מהוך ספרי אבני נזר ואגלי טל
ומהעתקי כתי"ק המחבר וספרי תלמידים

עיה"ק ירושלים ת"ו
שנת תשנ"ד לפ"ק

בעלמיתה לא משתרי אלא משום מיגו דשבת ולשבת הא אסור מדרבנן ע"כ גם לסוכה אסור מדרבנן.

(אהע"ז פ"י י"ז ט')

דף ח:

בגמ', סוכת גנב"ך כשרה.

עשיית ציצית וסוכה ע"י אשה וגדר מצות ישיבת סוכה

א) דעת הרבינו תם דאין אשה עושה לינית ואוגדת לולב כיון שאינה מחוייבת, כמו שפסולה לכתובת תפילין כיון שאינה בקשירה. ותמוה דמאי שנא מסוכת גנב"ך.

ב) ונראה ליישב דהנה קשה בהא דפרק ראובו בית דין (כ"ח.) כפאו ואכל מלה, אילימא שכפאו עד והתניא כשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו, וכתב הרמב"ם (פ"ו מהלי חמץ ומלה הי"ג) משום שאכל בשעה שהי' פטור מכל המלוות. וקשה מאי שנא מחליצה דשוטה אם הי' צר כוונה בגדול עומד על גביו הי' כשר וכן חרש אי לאו דאינו צר קריאה הי' כשר לחליצה ואף שהי' פטור ממלוות.

ג) אך החילוק פשוט דשאני חליצה דהוא רק מתיר האשה להנשא, וכן קורא הש"ס חליצה וקריאה שני דברים המתירין [ועיין בחכס לבי סימן א' דאם אין רלוונה להנשא וגם הוא אינו מקפיד אין חיוב כלל בחליצה] על כן לא איכפת לן אם אינו צר חיוב וכמו שחיטה שכשרה בקטן.

א. הערת העורך: 7

לפום ריהטא אין מובן, אף אם ס"ל לאבנ"ז דאיסור הוא לאכול חוץ לסוכה מ"מ תחילתו מחמת המצוה דסוכה ואיך יתכן לומר שהסוכה אינה אלא מתיר. עוד קשה, הרי כוונת דלילה ראשון הוא ודאי מצוה גמורה אך יתכן מאד שכונת הדברים כך היא, דהמצוה היא באמת האכילה בסוכה אך אין מקיימים מצוה בגופה של סוכה אלא " על ידי " הסוכה. וכיון שכך לא שייך כלל להצריך שיעשה את הסוכה מי שהוא בר חיוב. דמה לנו לעשייתה כיון דלא בסוכה חייל דין המצוה אלא באכילה בתוכה. ואין זה כתפילין שהם דבר המצוה וצריך להתייחס, אלא מצות סוכה היא לדור בסוכה ולא בביתו.

ולפי ביאור זה שייכים הדברים גם על כוונת ליל ראשון, דאף דהוא ודאי מצוה מכל מקום האכילה בסוכה היא המצוה ולא שהסוכה היא הדבר מצוה ולכן ל"ש לפסול סוכה גנב"ך

ד) והנה בתוספי הרא"ש פרק האשה רבה (נ'): בהא דכתבו התוספות דאין חיוב לינית אלא לאחר שלושו, כתב הרא"ש ומכאן הורה ריב"ז דאם יש לאדם טליית שאינה מלויינת בשבת או ביום טוב יוכל ללושו בלא לינית, דבשעת עיטוף ליכא עבירה ולאחר עיטוף גם כן ליכא עבירה כיון שאינו יכול לעשות לינית אז. ולכאורה אפילו הי' המלוא לעשות לינית קודם עיטוף, הא בשבת אינו יכול לעשות. ולריך לומר דאם הי' המלוא קודם עיטוף הוה אמרינן שהלינית מתירין ללבוש הבגד כמו שחיטה דקודם שחיטה אסורה בעשה שאינה זבוחה, ועל כן בשבת שאי אפשר לעשות המתיר נשאר באיסורו, אבל השתא שמתיר ללבוש הבגד בלא לינית על כרחין אין איסור בלבישה רק מלוא דרמיא עליי, על כן בשבת שאי אפשר לקיים המלוא אינו עובר במה שאינו עושה לינית.

ה) ויולא לנו מזה דבסוכה שפיר יש לומר שהסוכה מתיר האכילה טיול ושינה, וכן לשון הש"ס (דף ט"ז.). מחילה תלויה מתרת בסוכה עיין שם. וכן משמע במכילתין (דף כ"ז.). בהא דמדמי שם סוכה למלה דכל שבעה רשות, מצואר שהוא רק איסור שלא לאכול חוץ לסוכה כמו שאסור לאכול חמץ. ועל כן ניחא סוכת גנב"ך שכשרה כיון שהוא רק מתיר ואין לריך שיעשנה צר חיוב א.

ו) ואין להקשות דאם כן למה אשה פטורה מלישב בסוכה, והיכן מלינו שפטורה אשה ממלוות עשה שהזמן גרמא במקום איסור והמלוא רק מתיר, דלא קשה מידי שהרי בקידושין (דף ל"ד.) חשיב למלוות שלוח הקן בין מלוות עשה שאין הזמן גרמא אף שאין חיוב לשלוח האם רק אם הוא רולה ליטול הבנים אבל אם רולה להניח האם והבנים וליקח לו מותר כמו שכתב החכם לבי בתשובה, ואם כן שילוח האם רק מתיר לקיחת הבנים [וכן בתוספת יוס הכיפורים דלריך קרא לחייב נשים משום דמלוות עשה שהזמן גרמא אף דעובר בעשה כשאוכל צידים, וכן בשביתת יוס טוב שדעת התוספות בקידושין שם שאין הנשים מלוות על העשה אף שכשעושה מלאכה עובר על העשה צידים].

ז) ובהכי ניחא ליישב מה דקשה ריש סוכה (דף ב'): וכי תימא קטן שאין לריך לאמו מדרבנן הוא דמחייבא והיא בדרבנן לא משגחא תא שמע וכל מעשי לא עשתה אלא על פי חכמים, וקשה הא אפילו מדרבנן אין האם מחוייבת לחקך בנה.

חדושי רבנו חיים הלוי

חדושים וביאורים על הרמב"ם

מ א ת

רבנו הגדול הגאון החסיד רבן ומאורן של כל בני ישראל

מרן רבנו חיים הלוי זצוקלה"ה סאלאווייציק

מלפנים ר"מ בהשיבה הגדולה דחלאזין ואח"כ אב"ד ור"מ בעיר בריסק.

בתוספת

גליונות החזון איש

דיותר שזה מוחה לפרשת כוונה דתרווייהו אינן חובת הנוף משא"כ ס"ח דהיא חובת הנוף, וכמו דאמרינן החס דנין דבר הנוהג לדורות מדבר הנוהג לדורות וה"ל דכוונה. ומחילא כיון דהדין ספר ילפינן ל"י מפרשת כוונה ע"כ לא בעינן לשמה בעיבורה וכש"ל.

פ"א הט"ו

הכוח ס"ח או תפילין או מוחה ובשעת כתיבה לא יהיה לו כוונה וכזה אזכרה מן האזכרות שבהן שלא לשמן פסולין עכ"ל, מחובר בדברי הרמב"ם דרק אזכרות אס לא כחבון לשמן הוא דפסולין הס"ח והתפילין והמוחה, אבל דין כתיבה סת"מ עלמו כשר גם בלא כוונה [דהרי חרי חילי נפרדים נינהו, דכוונה אזכרות הוא לשם קדושת השם וכמבואר בניטין דף כ' ולא כוונה קדושת סת"מ] וכן לקמן בפ"י כשחשב כל הדברים סת"מ נפסלה בהן חשב שם רק שכתב האזכרות בלא כוונה, ולא הזכיר שם דגם ביתר הכתיבה אס לא כתיבה לשם סת"מ דפסולה, והיינו משום דהרמב"ם סובר דבדין קדושת סת"מ כשר גם בלא כוונה כתיבה לשמה, ורק בדין קדושת אזכרות הוא דבעינן שיכתובם לשם קדושתן. וקשה מהא דאיתא בניטין דף ח"ה דפריך שם על הא דהניא ומעשה בככרי אחד בלידן שה"ל כוחב ספרים וההיר רשכ"ג ליקח חמט ורשכ"ג עיבוד לשמן בעי כתיבה לשמן לא בעי וכו', ומסיק שם דבאמת לרשכ"ג דבעי עיבוד לשמן גם כתיבה לשמן הוא לשיכובא, ולפ"ז ל"ע על הרמב"ם שפסק בפ"א שם ה"א דגויל של סת"מ וקלף של תפילין אס עיבודן שלא לשמן פסולין. וכן פסק בפ"י שם, וא"כ הרי כש"כ דבעינן כתיבה לשמן וכמבואר בהסוגיא דניטין ו"ט.

והנה

בעיקר החילוק שבין כתיבה לעיבוד לדעת הרמב"ם, נראה דהוא משום דהרמב"ם ס"ל דכתיבה כיון שבה הוא דנמחר וכל דין וסס סת"מ, דפרשה הכתובה היא היא עלם הה"מ. ומש"ה לא בעינן בה כוונה לשמה, כיון דמעשה הכתיבה היא בעלמיהוה עלם מעשה הסת"מ, ע"כ חיל בה קדושת סת"מ מחילא וסתמא לשמן קאי. משא"כ בעיבוד דאכתי לא נעשו סת"מ ורק מעשה הכשר בלבד הוא דהו, וע"כ בעינן בו כוונה לשמה. כיון דבלא"ה אין בהמעשה שום חלות קדושה כלל. אבל לפ"ז מתישבא היטב הסוגיא דניטין גם לדעת הרמב"ם, דנראה דהא דמעשה נכרי לא הו בכלל לשמה, אין זה רק משום חסרון מחשבתו. כי אס דהנכרי מופקע מעיקר דין עשיית לשמה, וכך הוא דין דאין במעשיו כל עיקר החלות של לשמה, ומשום דכל שאינו בקדושת ישראל אינו בכלל עשיית קדושה ולשמה של סת"מ, אשר לפ"ז זהו דפריך הנמ' ולרשכ"ג עיבוד לשמן בעי כתיבה לשמן לא בעי, דבככרי דהלשמה פקע ב"י מדינא א"כ הרי פקע מיני' גם הך דינא דסתמא לשמן קאי כיון דגם עיקר מעשיו לית בהו חלות ד"י דלשמה, ומחילא דכתיבה ועיבוד שוין ב"י, ואדרבה כתיבה עוד בעי יומר לשמה. כיון דהוא עיקר הסת"מ, אבל אה"נ דבישראל שפיר י"ל דכתיבה עדיף דסתמא לשמן קאי. והרמב"ם דפסק דכתיבה נכרי בסת"מ פסולה מקרא דוקטרהם וכתיבתם. וכל כתיבה סת"מ אינה רק בישראל, ע"כ מחילא דכתיבה אמרינן דסתמא לשמן קאי, ומש"ה הוא שהשמיע בכתיבה כל הדין לשמן של סת"מ, ולא הביא רק הלשמן של אזכרות שהוא דין בפ"ע ולא אמרינן ב"י סתמא לשמן קאי, ועיין בתום' שהקשו דמאי פריך מעיבוד לכתיבה ודילמא שאני כתיבה דסתמא לשמן קאי ונשארו בל"ע, ובע"כ כמש"כ דנכרי שאני דלית ב"י גם הדין של סתמא לשמן קאי.

עבדן שלא לשמן פסולין לפיכך אס עבדן הנכרי פסולין, אע"פ שאמרתו לו לנכרי לעבד עוד זה לשם הספר או לשם התפילין פסולין שהנכרי על דעת עלמו הוא עושה לא על דעת השוכר אותו עכ"ל, הרי דה"ל לפסול הנכרי במעמא דעושה על דעת עלמו הא לא"ה ה"י העיבוד כשר, ומבואר מזה להדיא דאין מעשה נכרי מופקע מדין תורת לשמה של סת"מ, לאכן נראה דהא דכתב הרמב"ם שהנכרי ע"ד עלמו הוא עושה. אין פירושו דמש"ה מיישנין שמא לא נכתוב כלל לשם הסת"מ, ורק דדינא נקט הכא, דהא ודאי דנכרי כיון דאינו בתורת סת"מ, א"כ מחילא דמופקע הוא גם מדין לשמה שלהם, ומחשבתו לשמן אינה מועלת כלל, אלא דאס ה"י חל הדין במעשיו כהן נעשין על דעת ישראל, א"כ או ה"י מחשב זאת עיבוד לשמן, ולא שייך הא דעלם מעשיו מופקעין מדין חלות לשמה, כיון דהעיבוד הוא רק הכשר בעלמא, וע"כ שפיר אס ה"י חל במעשיו הך דינא שבעשין על דעת הישראל ה"י בני להדין לשמה של עיבוד, והא דנכרי עושה ע"ד עלמו זהו נופא יסוד הדין מה דמעשיו מופקעין מדין תורת לשמה. ומיושב היטב דעת הרמב"ם וכמש"כ, וכבר הערנו כה ידי הגרש"ז ש"י בהסוגיא דניטין דף כ"ג דנכרי פסול לכתוב את הגט משום דנכרי אדעתא דנפשי' קעביד, דאין זה רק משום אומדנא דלא נכתוב לשמה כי אס דהוא פסול מדינא, והביא ליה מדברי הרמב"ם בפ"ג מה"ל גירושין הע"ז שפסק דישראל מחלל שבתות בפרהסיא ג"כ דינו כנכרי בזה, ואס נימא דהוא רק אומדנא בלבד מאי. שייכות הוא בזה הדין דתומר לחלל שבת בפרהסיא דינו כנכרי לכל דבריו, א"ו דהפסול דנכרי הוא מדינא. והיינו כמש"כ דהא דנכרי אדעתא דנפשי' קעביד הוא דינא דלא חילל ב"י דין זיווי הבעלים, וגם בגירושין הדבר פשוט, דבלא זיווי הבעל הא לא הו לשמה. אלא דגם הכא ג"כ נכון כמש"כ דבלא חלות דין של זיווי ישראל ליה במעשיו דין תורת לשמה של סת"מ וכמש"כ.

ויסוד דבר זה נלמד הוא מהסוגיא דניטין דף ח"ה דס"ח שכתבו נכרי חניא איך קורין בו. ומוקי לה שם בסוגיא כמ"ד דלא בעינן כתיבה לשמן. וקשה דבאזכרות הא ודאי דבעינן לשמן לכ"ע וכדאיתא בניטין דף כ' ודף ג"ד ולא מצינו בזה שום פלוגתא כלל, וא"כ איך כשר הס"ח שכתבו נכרי וקורין בו והא חסר הלשמן של אזכרות. והנראה לומר בזה. דהנה שם בסוגיא עוד א"ר נחמן נקיטין ס"ח שכתבו מין ישרף כתבו נכרי יגט, ישיין ברחב"ם בפ"ו מיבודי החורה שכתב הטעם דירשף לפי שאינו מאמין וכוחב האזכרות שלא לשמן. וקשה לפמש"כ בדעת הרמב"ם דנכרי אינו בר לשמה וכל מעשיו הן מופקעין מתורת לשמה. א"כ אמאי בכתבו נכרי יגט והא לא חלה על האזכרות תורת לשמן והו כמו שכתבו מין. והפטו בזה הווא. דדין לשמה של סת"מ ודין לשמה של אזכרות חלוקין הן בזה, ח"ל הרמב"ם שם אבל אפיקורוס ישראל שכתב סת"מ שורפין אותו עם האזכרות שבו מפני שאינו מאמין בקדושת השם ולא כתבו לשמו אלא שהוא מעלה בדעתו שזה כשאר הדברים והואיל ודעתו כן לא נתקדש השם עכ"ל. הרי דלענין דין קדושת אזכרות אין זה דין כוונה של לשמו שהוא באמת דבר נוסף על מעשה הכתיבה. כי אס דהוא זה במעשה הכתיבה עלמה אס נכתבה בתורת שם אס לא. וכל שהוא נכתב בתורת שם חל ב"י קדושת שם ואית ב"י הללו דלא תפשונו. וכמש"כ הרמב"ם דהפקעת קדושת שם בכתבו מין הוא מפני שהוא מעלה בדעתו שזה כשאר הדברים, ור"ל דלא נכתב בתורת שם כלל, אבל לא דיש בו דין נוסף של כוונה לשמו, אשר לפ"ז הרי נימא הא

14
Polayeff, Moses, 1888-1966

ספר

אורה מישרים

כולל ספרי

„מהנה ישראל“, „באר אברהם“, „אורה מישור“, „אור השמש“
וגם כתבי-יד שמעולם לא הופיעו לאור

חלק א

קובץ חדשים וביאורים בסוגיות הש"ס, רמב"ם
ופוסקים, שרובם נשמעו בחברת חברים
מקשיבים לקול המחבר בהשיבה הקדושה דפ"ק

ונלוח עליו

הערות זהידושים

על כמה מסכתות בש"ס, חדושי תורה קצרים
הערות, שנאמרו לפני בני הישיבה, שמפני קצורם
לא נכנסו לתוך הספרים

מאת

מורנו ורכנו הרב הגאון האמיתי והמפורסם
אדיר התורה איש האשכולות מעוטרי כבוד

מוהר"ר משה אהרן ב"ר ישראל פאליעונו זצ"ל

יליד טימקאוויץ נהנו סלוצק ברוסיה, עבד עבודת הקודש בתור אחר
מראשי הישיבה הקדושה ישיבת רבנו יצחק אלחנן ז"ל בניו יארק,
ארבעים ושש שנים, משנת תר"פ עד זמן פטירתו בשנת תשכ"ו

יצא לאור ע"י בן המחבר
ישראל פאליעונו

רב בברוקלין

ניו יארק • תש"ל

נדפס בדפוס „בלשן“

ודאי הוא חיוב עליו לאכול בסוכה לכר"ע, וכדמוכח בגמ' ופוסקים, עיין דף כ"ז ע"א בגמ' ורבנן כדירה מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אף סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל, אי הכי אפי' ליל יו"ט הראשון נמי, אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוודק נאמר כאן חמשה עשר ונאמר חמשה עשר בהג המצות מה להלן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות אף כאן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות וכו' עיי"ש, הרי לך בהדיא דלילה הראשון חובה, ובסוכת גב"ך הרי סתמא קתני דכשרה אפי' בליל ראשון, והיא"ך היא כשרה בליל ראשון הרי בליל ראשון אינה מתרת אלא חיובית וצ"ע תירוצו.

סימן יג

(סימן ה בספר „אור השמש“)

יבואר קושית האבני נזר שהקשה אמאי בעינן תעשה ולא מן העשוי אמרין דאם גמר בהכשר אף שכל העשייה היא בפסול כשר, ובעינן לשמה בעינן שתהא כל העשייה לשמה, ולא מהני מה שגמר בלשמה, ויבואר מה שתירץ, ומה שיש להקשות על תירוצו, ויבואר תירוץ נכון על קושית זו.

סוכה דף י"א ע"א הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס וסיכך על גבה פסולה, ואם היה סיכוך הרבה מהם או שקצצן כשרה וכו', יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר או שקצצן כשרה ואמר רב צריך לנענע, אמר ליה רב הונא הא שמואל אמרה, אהדרינהו רב יוסף לאפיה, אמר ליה אטו מי קאמינא לך דלא אמרה שמואל, אמרה רב ואמרה שמואל, אמר ליה רב הונא הכי קאמינא לך דשמואל אמרה ולא רב, דרב אכשורי מכשר, כי הא דרב עמרם חסידא רמא תכלתא לפרוזמא דאנישי ביתיה תלאן ולא פסק דאשי חוטין שלהם אתא לקמיה דרב חייא בר אשי, אמר ליה הכי אמר רב מפסקן והם כשרין אלמא פסיקתן זו היא עשייתן הכא נמי קציצתן זו היא עשייתן וכו' עיי"ש.

והנה הא דשמואל מצדיך לנענע הטעם הוא משום תעשה ולא מן העשוי, כלומר העשייה היתה בפסול, דהרי הסכך היה מחובר בשעת העשייה ומחובר פסול לסכך, ומה שקוצץ אח"כ, ס"ל לשמואל דלא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן, ואין זה עשייה כלל, נמצא דכל העשייה היא בפסול, ורב דסובר דאמרינן קציצתן זו היא עשייתן והקציצה היא העשייה, ממילא יש כאן עשייה בהכשר, כן נראה בפשיטות, נמצא דמסוגיא זו חוינן דפסול דתעשה ולא מן העשוי הוא רק כעשה כל העשייה בפסול, אבל אם החלת העשייה היתה בפסול וגמר העשייה היתה בהכשר, אין כאן משום תעשה ולא מן העשוי וכשרה, ומש"ה לרב דאית ליה קציצתן זו היא עשייתן נמצא דגמר העשייה היתה בהכשר, אף דכל הסיכוך היה בפסול, ושמואל דלא ס"ל קציצתן זו היא עשייתן אף כן עשייה כלל בהכשר, ומש"ה פסולה, וכן הוא בביצית, אם תלאן ועשה כל הגדילין כשהיו עדיין חוט אחד ואח"כ פסק ראשי חוטין שלהם, אי אמרינן פסיקתן זו היא עשייתן כשרים, אף שכל

בסברא השניה, דכיון דכתיב תעשה ולפי דברנו הוא כמו תיעשה, משמע שפיר שהעשייה תהיה בהכשר, והיינו שיעשה העושה לשם צל, ואם לא חשב העושה לשם צל, הרי נעשתה בפסול אפי' אם בשעת עשייה חשב אחר שתהיה לצל, ועיי' זה נקרא באמת שעומדת בשעת עשייה לצל, דלא סגי בזה שתהא עומדת בשעת עשייה לצל, אלא שתיעשה לצל, והיינו עיי' העושה, ואם לאו פסולה משום תעשה ולא מן העשוי, וכמו שאמרנו בסברא השניה, וא"כ אפשר שאם סיכך קטן, וגדול העומד אצלו חושב שתהא לצל פסולה מצד תעשה ולא מן העשוי, כלומר שלא נעשית לצל, אף שעומדת בשעת עשייה לצל, כנ"ל לומר.

ובסוף דבריו הוכיח דלא בעינן עשייה לצל, אלא שתהא עומדת בשעת עשייה לצל, מהא דאי בעינן עשייה לשם צל, א"כ גיבועי נמי עשייה לשם תלוש עיי"ש, ודבריו אלו אינם מובנים לי, דלא בעינן באמת כלל עשייה לשם צל אלא עשייה לצל, כלומר שתיעשה לצל, דאם לא נעשה לצל פסולה, כמו אם סיככה במחובר, דשניהם פסולים בסוכה, אלא דמחובר הוא פסול ממשי, ואם אינה לצל הוא פסול עיי' מחשבה, וא"כ בצל שפיר בעינן שיחשוב בשעת עשייה שתהא לצל, אבל במחובר שזהו פסול ממשי לא שייך ענין מחשבה כלל, ולא בעינן מחשבה לשם תלוש, אלא אם הוא תלוש כשרה הסוכה וצ"ע.

7 ואכתוב כאן מה שנראה לי להקשות על דברי האבני נזר סי' תפ"א שהקשה שם וז"ל: דעת רבינו תם דאין אשה עושה יציאת ואוגדת לולב כיון שאינה מחויבת כמו שפסולה לכתיבת תפילין כיון שאינה בקשירה, ותמוה דמאי שנא מסוכת גב"ך עכ"ל, וזהו באמת קושית הנוסי' בגיטין דף מ"ה ע"ב, וברא"ש שם ובר"ן שם, וקצת תמוה מה שלא הזכיר שהראשונים כבר הקשו זאת, והנה הוא רצה לתרץ, וזהו תורף תירוצו, דדוקא היכא שהמצוה היא חיובית כמו ס"ת תפילין ומוזוות, או אפי' לולב שהם מצוות חיוביות או אמרינן מי שאינו בקשירה אינו בכתיבה אבל לא כשהמצוה היא מתרת, כמו שחייטת דכשרה בטען, אף שהוא פטור ממצוות, ומש"ה בחליצה דחרש, אי לאו דאינו בר קריאה היה כשר, וכן בשוטה, אם היה בר כוונה היה כשר בגדול עומד על גביו, אף שחרש ושוטה פטורים ממצוות, ולא אמרינן כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה, וכן בביצית הוכיח נמי שם דמצוה זו אינה מתרת, אלא מצוה היא דרמיא עליו עיי"ש, אבל בסוכה, הנה מצות סוכה היא המתרת אכילה ושתייה וטיול, כלומר דיש איסור לאכול חוץ לסוכה, והסוכה היא המתרת לו לאכול, והוי ממש כמו שחייטת, אבל לא מצוה חיובית, דאם אינו רוצה לאכול אינו חייב לילך לסוכה, ובמצוה המתרת לא אמרינן כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה, ומש"ה כשרה סוכת גב"ך עיי"ש.

והנה בעיקרא דינא אם מצות סוכה היא מצוה מתרת כמו שחייטת, כבר הארכו בזה הראשונים, עיין מנחת חנוך במצות סוכה, וכבר הארכנו בזה בספרי באר אברהם סי' ה', (סימן כ"ח בספר זה), והעלינו שם דאינו כן, דהיא מצוה חיובית כל שבעה ואינה מתרת כלל עיין שם, אבל מה שקשה לי ביותר על תירוצו הוא, דאפילו אי נימא דבשאר הימים היא מצוה מתרת, דאם אינו רוצה לאכול הוא פטור מסוכה אבל בליל ראשון

16

חזון נחום
HAZON NAHUM

Studies in Jewish Law, Thought, and History
Presented to Dr. Norman Lamm
on the Occasion of His Seventieth Birthday

edited by
Yaakov Elman and Jeffrey S. Gurock

THE MICHAEL SCHARF PUBLICATION TRUST
of the YESHIVA UNIVERSITY PRESS
NEW YORK

1997

בדין אינו בתורת בלולב ובשטרי ממון

הרב צבי שכטר

7 ← תנן בגטין (י:) כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם אע"פ שחוחמיהם עכו"ם כשרים. ובגמ' שמה, קא פסיק ותני לא שנא מכר ל"ש מתנה, בשלמא מכר מכי יהיב זווי קמייהו הוא דקנה, ושטרא ראייה בעלמא הוא. . אלא מתנה, במאי קא קני, לאו בהאי שטרא, והאי שטרא חספא בעלמא הוא. ופירש שמה בתוס' הרא"ש בכונת הגמ', דגויים שאינם בתורת קנין שטר, אין שטר כתיבתם מועיל לקנות מתנה בעדי מסירה. ועי' תוס' קדושין (יד:) סד"ה הואיל שכן ייסד הר"ת, דאין קנין שטר מועיל לעכו"ם. ולביאור זה כיוון גם הקצה"ח (רס"י ס"ח). אכן שאר בעלי התוס' לא כן פירשו, אע"פ שביאור זה אולי מדוייק יותר בלשון הגמ' שתמהו-חספא בעלמא הוא, עיי"ש בתורא"ש.

ונראה לומר בזה, עפ"י דברי הגמ' להלן בגטין (מה:): דדרשינן סמוכים במשנה תורה, ודרשינן מסמיכות שני הפסוקים דוקשרתם וכתבתם, שכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה, ואשר מה"ט נשים פסולות לכתיבת סת"ם. ועיי"ש בתוס' ד"ה כל, דמכאן היה, אומר הר"ת דאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית כאן דלא מיפקדה. ותמהו עליו התוס' דאדרבא, הרי חזינן מסוגיין דאין דין זה ידוע לנו מכח הסברא אלא רק מכח גזה"כ דוקשרתם וכתבתם, ואילו בציצית ובלולב דליכא גזה"כ שכזו, לא הי' צ"ל בכלל דין שכזה. וכן הקשו מסוכת גנב"ך שכשרה, הרי דאין דין שכזה בכה"ת דבעינן לעשיית איזה חפצא של מצוה שיהא העושה ישנו-בתורת אותה המצוה.

← וביישוב דעת הר"ת כתב הגאון בעל המשכנ"י בספרו קהלת יעקב, לסוכה (ח:): דשאני סוכה, הואיל וקיי"ל כב"ה דלא מצרכי שתהא עשיית הסוכה לשמה, ממילא אין שמה צורך לישנו-בתורת. אך בעשיית ציצית ואגידת הלולב, דאית ל' לר"ת דבעינן בהו עשייה לשמה, בזה אית לן למימר מכח הסברא, שכל מי שאינו בתורת אותה המצוה, אינו יכול ליצור בה הכשר הלשמה. והיינו נמי טעמא דבצקות של נכרים אדם ממלא כרסו מהם, ובלבד שיאכל כצית מצה לאחרונה (פסחים מ.). דהואיל ונכרים אינם בתורת מצות מצה, אינם יכולים ליצור לשמה, ובמצה הלא בעינן לשמה.

אכן, אפילו לדעת אותם מבעלי ד פסול בפנ"ע, נראה פשוט דהיינו דוקא של מצוה בידי אדם, אבל היכא דליכ בחולקים וסוברים מה שייך לפסול בנ דבשטרי ממון דלא בעו כתיבה לש כלל, ואפילו כתבן הקוף ג"כ היו כש דלא שייך לפסול בנכתבו ע"י מי שא וגם הי' נראה לומר עפ"י פשוטו, דהיינו דוקא אליבא דר"י המצריך אג סוכה (יא:)) לפסול בו תולמ"ה, דדין א אלא בכדי לשווייה עשייה על ד' הנ אבל לחכמים דר"י, אף דאית להו ד למעשה אגידה, אלא דבעינן רק שיה דלא בעינן בהו מעשה כתיבה, אלא וכנ"ל.] וממילא פשיטא דא"א לפסול והפרמ"ג (רס"י תרמ"ט) שהביאו לדו דר"י דסברי דלולב א"צ אגד.

[וכך משמע מדברי חי' הריטב"א לפסחים שמה. [וכן הוא בשו"ת כתב סופר חאו"ח סי' א'.]

וכן ע"י חי' הגר"ח (פ"א מתפילין הט"ו) בשם הגאון ר' שמחה זעליג, ז"ל, שהוכיח שמה שאמרו בגמ' גטיין (כג) דאי אפשר לסמוך על הנכרי לכתוב את הגט לשמה משום דאדעתא דנפשיה קעביד, דאין כונת הגמ' לומר כאן אומדנא פסיכולוגית, והראי', שהרמב"ם כתב בפ"ג מגרושין הט"ו שאף המומר לחלל את השבת בפרהסיא אשר דינו כנכרי, ג"כ פסול לכתוב הגט, וקשה לומר שמחמת חללו את השבת השתנתנה כל הפסיכולוגיה שלו. אלא מן ההכרח דאי לצ"פ בכונת הגמ', שעכו"ם אדעתא דנפשיה קעביד ר"ל שעפ"י דין מופקע הוא מליצור לשמה, וממילא שפיר שייך לומר שדין זה חל גם על המומר, אשר דינו כעכו"ם.

ובגדר דין זה הי' נל"פ עפ"י הנ"ל, משום דעכו"ם אינו בתורת גו"ק, וכל מי שאינו בתורת איזה ענין, אינו יכול ליצור הכשר לשמה לגבי אותו הענין. וטעמא דבעינן למדרש סמוכים, דוקשרתם לכתבתם הוא רק בכדי לפסול את הנשים אף לכתובת מזוזה דאילו לכתובת תפילין פשיטא שפסולות, שהרי אינן בתורת (מדאינן מחויבות במצות התפילין). וכל מי שאינו בתורת, א"י ליצור לשמה, [וכן נמי פשיטא דנכרי פסול הוא לכתובת תפילין ומזוזות, אפילו בלי הך גזה"כ, דאינם בתורת.] ומהך דרשא ילפינן שאפילו לכתובת מזוזה וס"ת נמי פסולות הנשים, דכתובת סת"ם חד דינא אית להו לכולהו.

וע"י תוס' גטיין (ט:): ד"ה אע"פ, שהביאו בשם הר"י שיש ד' טעמים לפסול גט שחותמיו נכרים, חדא, דלאו בני כריתות נינהו, ועוד, דבעינן לשמה, ועכו"ם אדעתיה דנפשיה קא עביד וכו'. הרי סד"ל שב' טעמים נפרדים הם, ואילו לדברינו עפ"י דברי הגאון ר' שמחה זעליג ז"ל, הכל טעם אחד, דכל מי שאינו בתורת, אינו יכול ליצור לשמה.

והנה בעלי התוס' שהקשו אר"ת הנ"ל מסוכת גנב"ך, הרי ג"כ ס"ל להדיא כדעת הר"י, דאינו בתורת הוא פסול בפנ"ע, ואינו מטעם לשמה, שהרי לכו"ע פשיטא דקיי"ל כב"ה, דלא בעינן בעשיית הסוכה לשמה. ור"ת הוא שסובר כן וכפי הסברו של המשכנ"י, דאינו בתורת גורם לפסול של שלא לשמה.

ומעתה נראה להוסיף ולומר, דבשטרי ממון פשיטא דלא בעינן כתיבה לשמה, ומש"כ בתורא"ש [והקצות] הנ"ל שנכרים שאינם בתורת קנין שטר פסולים הם לכתובת שטרי מתנה, סברא זו לא ניתנה להיאמר כל עיקר לפי דעת אותם בעלי התוס' הסוברים שאינו בתורת אינו מהוה פסול בפנ"ע, אלא גדרו שכל מי שאינו בתורת, א"י ליצור לשמה, דהלא בשטרי ממון דלא בעו לשמה, פשיטא שאי אפשר לפוסלם בנכתבו ע"י מי שאינו בתורת.

אכן, אפילו לדעת אותם מבעלי התוס' החולקים וסוברים שאינו בתורת כן מהווה פסול בפני"ע, נראה פשוט דהיינו דוקא היכא דבעינן עכ"פ שתהי' שמה עשיית החפצא של מצוה בידי אדם, אבל היכא דליכא בכלל צורך לשום מעשה בעד הכנת החפצא, בחולקים וסוברים מה שייך לפסול בנעשה ע"י מי שאינו בתורת. ובפשוטו, הי' נראה דבשטרי ממון דלא בעו כתיבה לשמה, דלא בעו אפילו מעשה כתיבה בידי אדם בכלל, ואפילו כתבן הקוף ג"כ היו כשרים כל שיש שמה הכתב הנכון. וממילא פשיטא דלא שייך לפסול בנכתבו ע"י מי שאינו בתורת.

וגם הי' נראה לומר עפ"י פשוטו, דמה שכתב הר"ת שאין אשה אוגדת את הלולב, דהיינו דוקא אליבא דר"י המצריך אגד לעיכובא, וס"ל דילפינן לולב מסוכה [עיי' גמ' סוכה (יא:)] לפסול בו תולמ"ה, דדין אגד לדידיה אינו בכדי ליצור צירוף בין המינים, אלא בכדי לשוייה עשייה על ד' המינים ועמש"כ בזה בספרי ארץ הצבי (עמ' פ'). אבל לחכמים דר"י, אף דאית להו דלכתחילה מצוה לאגדו, אין הכונה בזה דבעינן למעשה אגידה, אלא דבעינן רק שיהא אגוד, יהיה איך שיהי', [ודומיא דשטרי ממון, דלא בעינן בהו מעשה כתיבה, אלא רק שיהא נמצא שמה כתב, ואפילו כתבו הקוף, וכנ"ל]. וממילא פשיטא דא"א לפסול באגדו מי שאינו בתורת. וזה דלא כדברי המג"א והפרמ"ג (רס"י תרמ"ט) שהביאו לדברי הר"ת להלכה אפילו לדין דקיי"ל כחכמים דר"י דסברי דלולב א"צ אגד.

L

ספר

ישועות מלכו קרית ארבע

כולל הידושים והגהות על ד' הלכן הרמב"ם
ותשובות בענינים הנוגעים לד' הלכן הש"ע
והידושי אגדה

כל אלה פרי הגיונו של כ"ק אא"ז מור הרב הגאון המובהק
יחיד בדורו רשכבה"ג מרנא ורבנא ר' ישראל יהושע
זצלה"ה מחבר ספר ישועות ישראל קמא אבדק"ק שרענסק.
גאמבין, ווארקא, פולטוסק, קוטנא ושם הלכת מהוקק ספון
בן הרב הגדול החריף מו"ה ר' דוד זצלה"ה מפלאצק.

נעתק ומסודר ע"י בנו יהודו אבא מארי הרב הגאון הצדיק החסיד
האמיתי בקש"ת טו"ה ר' משה פינחס זצלה"ה אבד"ק וויסקוט
ואח"כ ט"א מקום אביו זצלה"ה פה קוטנא.

נערך ונפטר הסיפור והובא לדפוס ע"י נכדו יצחק יהודה הופ"ק קוטנא י"ז
תולדות המחבר זמט הערות והגהות על הרמב"ם ז"ל בהט"ל בסם מעט צרי
נמצאו בסוף הספר.

פיעטרקוב

בדפוס של ר' הנוך העניך בהר"ר ישעי' זאב נ"י פאלמאן
שנת תרפ"ז לפ"ק

ירל מחדש ע"י גין המחבר
ישראל יהושע אייבשיץ
ירושלים תשמ"ח

כי העיקר כדעת רבינו דפסול אפי' בתפוק ומשמע דאין הפרש בין תפוק קודם הכתיבה למה כ' :

עוד כתבו התוס' עם זמנחות ליד ד"ה להשלים דהא דאמרינן להשלים היינו נשאר והי' אם שמוע בראש שיטה ואי' לאו דאין מורידין הי' יכול לכתוב על הגליון פ' שמוע והדברים תמוהים דהא בזמנחה קי"ל דבעינן כסדרן והע"ז בירוד סי' רל"ה סי' הקדוש בזה וכבר בדעת התוס' דנחרא פרשה לחברתה ל"ש שלא כסדרן כמו בק"ש דקי"ל אה הקדים פרשה בתי' לחברתה ולא ודאי תמה אי' לק"ש דנתי' אי' כימא כמי דבהקדים פרשה בתי' גם ככה שכתב שלא כסדר על הקלף בראשונה פ' והא"ש ואחריו על הגליון של פטת פרשה שמוע דכשר וזה לא אמרה ארס משולם גם מדברי הזו"ם דגם נראה דזה פסול ומו' דהא בתפילין הביאו התוס' גם דף ליד ד"ה והקורא מזילתא דפסול שלא כסדרן בהקדים פרשה לפרשה ודאי להקדים גם שם הוא דנחמך הרבה בזה אבל באמת לפענ"ד לא נזכר כלל פסול דש"כ בתפילתא רק בתפילין אבל בזמנחה לא נזכר כלל דש"כ פסול ועיקר שמוע התוס' היה רק מהא דירושלמי מגילה תולין בס"ת ואין תולין בתו"מ ובאמת מהה"ש מוכח להיך דפרך התם אמהניתן דאין בין ספרים לתו"מ ונתי' דתולין בספרים ואין תולין בתו"מ ומכ"כ ספרים ככתבו בתפילין ומזוהה אין תולין בזה תפילין ככתבו בס"ת תולין בזה ועיין בשמכות הר"ן סי' שפ"ט להאי דירושלמי דלפי סדרך ס"ה לכתוב בכתיבה גסה ובכ"כ לפיך תולין בין השניין אבל בתו"מ לפי שכתבין בכתיבה דקה אין תולין ואם כה"כ תו"מ בכתיבה גסה כמו בספרים תולין גם בתו"מ אי' מוזכר דהא דאין תולין בתו"מ לא מוכח שליכ' אלא לפי שהיו נוהגים לפי שכתבין בכתיבה דקה ומשמע דלפי' דיעבד כשר אי' מוכח כהד"א להיך דש"כ כשר בזמנחה ואפי' אה"ל דהא דתולין בתו"מ ככתוב בכתיבה גסה כמו ספרים היינו כסדרן סקודם שכתב האותיות אחריו הולך ע"י שמועך מה שכתב אפי' ותולה מכל מקום מוכח דבזמנחה עדים כבר שלא כסדרן דש"כ דהק"ל בספרים שליכ' כשר ובתו"מ פסול דכזה ל"ש תירוק דירושלמי דהא שלא כסדרן פסול אף שכתב בכתיבה גסה ועי' דש"כ כסדרן כשר בזמנחה ודוקא א"ש נכתב חזקת' ככתב פרשה השני' למעלה והראשונה למטה אבל אם נכתב כגון רק בהסופר כתב אות או תיבה או פרשה אחת קודם לחברתה אבל הקורא קורא כסדר לא מפסיל ולהכי לא קתו אין בין ועי' כיון דבמילתא לא נזכר כלל פסול דש"כ כסדרן בזמנחה רק בתפילין ומילתא דבשיטת דאין ללמוד מזוהה מהתפילין ועיקר ראות הסוקים היא מירושלמי דאין תולין וכבר נהבאר דזה לא הו' פסול דאורייתא רק מנעט טי' דאינו פוסל דיעבד ואם נכתב בכתיבה גסה תולין אפי' לכתחילה אי' אין לנו שום ראי' לפסול שלא כסדרן וזה דעת הזו"ם וכן נראה מהר"ן הג"ל לכן נלענ"ד היכי דאי' למזוזא מזוהה אחרת אלא זו שכתבה שליכ' היינו שחבר הסופר אות אחת או תיבה וכתבה אפי' י"ש לקובעה בלא ברכה דלדעת התוס' והר"ן כשר ואין לנו שום ראי' נגד אדרבה נראה מדברי הירושלמי דכשר גם מדברי רבינו אין הכרח כלל דמשיכ' בהלכה שלפנינו שכתבה שלא על הסדר שהקדים פרשה לפרשה היינו שכתב שני למעלה והראשונה למטה אדרבה ממה שכתב לעיל בה"ל תפילין בשי"ב ה"ל ג' דבתפילין שכתב המלא חסר אין לו תקנה וחסר מלא יש לו תקנה ובזמנחה כאן בהלכה ג' לא חילק כלום בין חסר המלא או מילא החסר משמע דמד דיעא לתרווייהו ויהו שאין זה ראי' גמורה

מ"מ הא התוס' והאגודה מוכשרין וכן דעת הר"ן אי' יש לסמוך עליהם בשעת הדחק ולקבועה בלא ברכה :

היב הנ"ה דעת רבינו דהא דאמרינן בזמנחה ב"ט דשעטנ"ז גי' לריבין ז"ל לאו בכל אהותיה רק האותיות ידועות שכתב רבינו כאן ולא מלאהי לרבינו חסר בזה דדעת הפוסקים דכל אלו אותיות שעטנ"ז גי' לריבין ז"ל ומושי"ב דהם לא כתב החג"ן כשר עמ"כ בה"ל תפילין :

ומשי"ב רבינו דא"ס הוסיף אפי' אות אחת בפנים דפסול בה"מ מציא בזה הר"מ דהוא"ל על זה וכתב בפנים דחוק מהפשוטות לא מפסיל ולכאורה נראה דרבינו לעשמי' אויל צפ"א מה"ל יזיית גבי הט"ל למוטלת וכן בלולב בהוסף על הדי' מיניס אבל לפוסקים המולקס וס"ל דההוא לחוד קאי כשי"ב מבחוק דכשר :

וי"ט לזה סויע מהא דאמרינן בסנהדרין ב"ב התחוקין דוקן מזמרא אי"ת אלא דנזכר שקרו מדברי תורה ופירושו מדי"ם שיש להוסיף בו ואם הוסיף גורע ואין לנו אלא תפילין ואם איתא דפסול בהוסף בפנים הא אי"תא כמי מזוהה שהורה להוסיף בפנים פרשה אחת והא ל"ק דלימא הורה הוון ממרא לעשים החסר מלא דפסול לכו"ט דז"א דזה לא מקרי עקרו מד"ת אבל בהוסף פרשה קשה כמו בתפילין ומ"מ אין זה כיוע נמורה דהא משמע דאף לדעת הר"מ דמכשיר רק בריחוק מן הפרשיות אבל לא בקירוב אי' משנחת לה גם לדין ב"מ שהורה בקירוב ואפשר דגם זה עקרו מד"ת כל שאינו הפרש שיעור פרשה וגם הנזכר שהולק בה"ל יזיית על רבינו בהעיל למוטלת כאן הביא דבריו בזה"ל ודוק :

הי' ה"ב חייבין במזוהה ביה הגו' הביא בזה הר"מ דהסוכר ביה מעט"ס שצור ממזוהה דדוקא מישראל חייב מדרבנן דמחייב כלנו חס"כ"ס בעכו"ם וי"כ ליה סדך בשי"ב תולין קל"ג גבי שיהפוט כהן ועט"ס בכתומה אבל אי' תמה דבירושלמי סוף מגילה מוזכר דהסוכר ביה מעט"ס לאחר ל' יום חייב בזמנחה וזה פלא :

ודע דהתוס' בזמנחה נהפיקו א"ס הסוכר חייב בזמנחה מדאורייתא ומדברי החינוך ב"ב וסתמך נראה דס"ל דמדאורייתא חייב ומ"מ מדברי הפוסקים נראה דלא מחייב אלא מדרבנן :

דודע דאשה שחייבת בזמנחה ומ"מ אין לה לקבוע בעגמה כמו שפסולה לכתיבה וראי' מהא דאמרינן בזמנחה מ"ב דנכרי פסול לעשות תפילין והיינו לתפוק ולשאר דבר כמו דפסול לכתיבה ומהא נמי לאשה :

פי' היא ותדרי' לו תקרה, בדין בית שאין לו תקרה כנה התוס' בזמנחה דף ל"ג ד"ה דלית ל'קבו על פרש"י דשטר בית שאין לו תקרה מהא דשערי מדינות ומצירות דחייבים אפי' שאינם מקורין והרא"ש ז"ל תירק דשאני הני שאין ברשותן לעשות תקרה וכבר נמורה מלאכתו והמדרשי הביא ג"כ תירוק זה וכתב שהוא נוחק והרבי' ביר"ד סי' רפ"ג הביא בזה רבינו מנוח דעשמי' דשערי מדינות ומצירות לפי שכן פתוחין לבית דירה, ובאמת שאני תמה על התוס' והרא"ש והמדרשי שנתחבטו בקו' זו שהרי בהד"א מוזכר בירושלמי פ"ק דיומא היא דשערי מדינות חייבין לפי שהצנחם פתוחים לתוכה לכן אפי' שן אין עשין לדירה מ"מ השער עשוי לנורח הבית ומשמעין בשער הזה לבית משא"כ בית שאינו מקורה לא חיי לדירה, וזה נראה דעת הראב"ד כאן בה"ז דק"ל על רבינו דפוסר שערי גינה מטעם דאין עשוי לדירה ח"ל דאינו מקורה ומזכיר שחילק

22

Fromer, Arzel Tsevi

עש"ו

עמ"י

ספר
שאלות ותשובות

ארץ צבי

אשר הכינותי בעניי בחמלת די עלי
אריה צבי פרמער
אבד"ק קאזיגלוב - ר"מ בישיבת חכמי לובלין

לובלין

כדפוס של ר' עוזר צוועקין נ"י לובארטאווסקא 62

שנת תרצ"ט לפ"ק

וכעת נדפס מחדש

בתוספת הגהות והוספות מהגאון המחבר זצ"ל

על ידי

בן אחי הגאון המחבר זצ"ל

דב פרומר

קרית שמואל - חיפה

בני-ברק ה'תש"נ

ללא ש"ך לומר מנו ד'הקלאי ביהש"מ איהקלאי לכולא יומא רק במקום שה' עומד להיות נשאר המוקלה עליו כל יום השבת אבל אם ה' עומד לסלקו באמצע שבת ל"א כן וכע"ז בריש"א עירובין (מ"ג:) הנה מל"ט סברא זו בין לקולא בין לחומרא, וה"ל ל"א מרחל עליו שם אחר פ"א ח"ט חוזר להכשירו רק במקום של"ט עומד השם האחר להסתלק מיד משא"כ ב"ד כשמחיל לכתוב ראש הלמד דהיינו ה"ד שבראשו עומד ח"ק ומ"ד להתבטל מחנו שם יוד ע"י הארכת אות הלמד או ל"א דחל עליו שם האחר כ"כ שלא יוכל להתבטל עוד :

עוד יש לדון כעין שבי' חוס' כהובות (ל"י) ד"ה לא זריכה לענין בע"מ ששי"ב בטומאה בח"ך אלזכו בסכין עמאה דאף שהוא בואח"ז מ"מ כיון שאין הפסק כלל בנה"ט השי"ב כמו בב"א נוחש וכן לענין קולב"מ, וכע"ז ברשב"א יבמות (ו'). לענין על"מ דכה"ג השי"ב בעירובין וכו' במג"א (ס"י ל"ב סק"ז) דכל שכונה טאה"ז ממש השי"ב כאלו ה"י בב"א, וכ"מ להדי' ברש"י ערכין (י"ד.) ד"ה ולא כלום דכשה"ט מפסיק השי"ב כמו בב"א, וה"ל השי"ב כאלו כתיבה כל הלמד ה"י בב"א נמצא שלא ה"י רגע בלא הק"ן :

עוד יש לדון קצת לפנים במכנה בדורה (ס"י) ל"ב סכ"ה) בבב"ל בכ"י אות א' חלוקה לב' אותיות כגון דה"י שבי' יוד טו או שין שבי' ע"ן וכו' דאין בב"ז משום שלג"ד רק בניכר פרידתן להדי' ע"י"ש וע"כ מועיל הק"ן, וא"כ ה"ה בדל"ת, שגרא"ת כמ"ן הא בע"מ ניכר הבינו להדי' וכע"ז כ' המג"א לענין שינוי מראה דח"ט פוסל רק בניכר להדי' בתחילת השקפתו, ובג"ד דאין ניכר השינוי רק בזמן מוטט מאד צע"ט שבי' ראש הלמד לבד בלתי סופו שהוא זמן מוטט מאד בלתי מתחלק וזה אפשר ל"ה נראה בתחלת השקפתו כי לר"ך נמצ"ט גדול לנח"ט חוש הראות ב"ח"ט רגע לבד צע"ט ה"וה ראש הלמד לבד כהובנה בלתי השאר ודוק, כ"ז תבתי ללמוד ג"ד"י זכות לענין דיעבד שמה שהניח הפל"ן עד עתה לא יחשב קרקפתא דלא מנח הפל"ן וגם ל"ה נרכחו לבטלה ופועל ידיו חלה, אבל אין כמו להכשיר לפרחלה נגד רוב הפוסקים ככלל ה"ט' והמג"א והחמ"מ וה"ג"ש והקס"ת הסופר [שכל דבריו ברורים ומובנים ורשכ"ה"ג הנאון ח"ס ז"ל כידוע] ואנ"י טור ראשי אבות לבנ"י מכה סברות בעלמא ואם בא"ט לחדש ולבטל די"ט על סברות ודמויות מרמז ומקורב נגד גדולי הפוסקים יכולנו לטהר את השר"ך ולהתיר ח"ו דבר שמפורש איסורו בשו"ט כידוע כי שפירי הפלפול לא נגענו :

שמן שבזמן שקרש ח"ט לא אוכל ולא משקה אף דלא פקע טומאהו מ"מ אח"כ כשנינווח חוזר לטומאה ישנה, וה"ל ב"ד בלמד שבכנס לח"ך הא או לח"ך מ"ה אף דלא ברנע זו כשחנה לורת האות מ"מ כיון שלא חל עליו לורת אות אחרת כשחזר ומישך הלמד למטה חוזר לורתו כיון דלא נראה דראש הלמד ש"ך למטה אבל בראש הלמד שבכנס לח"ך דל"ט או ר"ש כיון דבתחילת כתיבת ראש הלמד בהוכו חל עליו לורת אות אחרת דהיינו אות הא ח"ט חוזר אח"כ להיות אות ראשון עכ"ד דפח"ת, והנ"ל דן בקרקע ב"ח"ט וזריאה בדברי כ"ק רבינו זוקללה"ה ד"ש לחלק בכמה ניוני, א) דלכא"ו ק' בכל אות למד כשמחיל לכתוב ראשו דהיינו ה"ד א"כ ב"ח"ט רגע חל עליו שם יוד ואח"כ כשחוזר ומישך הלמד למטה יחשב כחך תוכות לדעת השי"ש ב"ח"ט (ס"י ל"ב ס"י"א) דגם במקצת אות פוסל חק תוכות וז"ל דדרך הכשרו בכך וכע"ן שבי' חיל"ן (כ"י) דכל שחיטה כשמחיל לשחוט הש"ט ל"ה יקב הובט אף למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף משום דדרך הכשרו של שחיטה בכך וכע"ן שבי' היראים (ס"י ט"ד) בשחיטת קדשים ל"ה מוס בתחלת שחיטה למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף מה"י טעמא דדרך הכשרו בכך, ולפי"ז י"ל מנו דלא חל עליו שם אות יוד כפ"ט לב"ז הלמד טעמה לא חל נמי שם יוד עלה לב"ז אות ד' שלמעלה ממילא לא חל על הדלית כלל שם הא אפי' כרנע :

עו"ר דכחו דאמרי"י ברי"ה (כ"ח) דלמ"ד מות לריכות כוונה ללא ה"ה לעבור אי"ש רק בכוונה, ה"כ בכתיבת סח"ס דבטי' לשמה וכ' ריטב"א סוכה (ט') דסח"ס דומה לקדשים וע"כ בע"י לשמה כמו בקדשים, וב"ר"ן פ"ג דר"ה גבי חקע בראשונה ומשך בשני' כשח"ס דא"ס מכון שיה"י מקלה חקיעה זו חקיעה ראשונה של סדר השני ל"מ להלטרף לחקיעה אחרונה של סדר ראשון דחשיב מתעסק, וה"כ שהוא התענין ביה"י ראש למד אפי' ה"י רולה אח"כ לחזור בו ולרפה ל"ד שלמעלה ולעשותה הא ואפי' ה"י לר"ך במקום זה הא ה"י פסול משום מתעסק " והי"כ דבטי' כוונה לענין הכשר ה"ה דבטי' כוונה לענין פסול כ"ל מרי"ה (כ"ח) וכיון דכאן אין הפסול משום שמתקלקל לורת אות דל"ט רק מחמת שחל עליו אות הא ובלא כוונה לא חל עליו שם הא :

עו"ר כעין שבי' חוס' עירובין (ס"ג) דל"ש הואיל והותרה הותרה רק במקום שלא ה"י עומד להסתלק ההי"ר אבל אם תיקף כשהותר ה"י עומד להסתלק ההי"ר באמצע השבת ל"ש הואיל והותרה הותרה וכ"מ בעירובין (ט"א) וברש"י שם, וכע"ז כ' ר"ח ז"ל בכ"מ

סימן זון.

בדיון אם אשה כשרה לקבוע מזוזה

לעשות הפל"ן והיינו להפקין ולשאר דבר כמו דפסול לכתובה ומהא נמי לאשה עכ"ל :

7 ב"ב' ישועות מלכו (דף ג') מדה"ס וז"ל ודע דאשה אפי"ש שחיבת במזוזה מ"מ אין לה לקבוע בעלמה כמו שפסולה לכתובה ורא"י מהא דמתניתין (מ"ג.) דנכרי פסול

דמי איכא מידי דאיהו לימ עבד ומשוו שליח, וכעייז כ' הגאון מג"ח מלווה הרע"ג לענין כתיבת ס"ח בנשים, ואף שהמלווה ג"כ שיהי' לבוש בתפלין כל היום וכל רגע שאינו לובשם ביטול עשה מה"ס כמבואר במ"ר ר"ן (בהנהדרין פ"ח.) ותוס' שבוטות (כ"ה) ומ"מ גם הקשירה מ"ע גמורה כמבואר במנחות (ל"ז.) מה כתיבה בימין אף קשירה בימין, הגה דפשוטא הקשירה שפוטל בימין ג"כ מל"ע גמורה ועל"י קאי וקשרתם דקרא, ודעת הרמב"ם דהא דהמניח תפלין אחר שק"מ עובר בעשה היינו דוקא ההגה אבל לא משך היותו על גופו, הגה דעיקר מלווה בעשה החמה וה"כ במזוזה, וכיון שהוא עלם מלווה לקבוע מזוזה אין סברא שלא תוכל אשה לקיים המלווה בעלמה, רק ע"י אחר:

וי"ט לחלק דבתפלין כתיב וקשרתם משא"כ במזוזה לי"כ בקרא והקבעינן, רק דהפ"י שיהי' על מזוזה ביהך כנ"ל, וא"כ עיקר המלווה משך היות המזוזה על פתחו ולא הקביעות עלמה, והא דמזכרין לקבוע מזוזה י"ל דבעינן שיהי' המלווה במעשה כעין ש"כ האבני מר אריח (ס"ו מ') עיי"ש [אך ק' דהא מזכרין לשמוע קול שופר אע"ג דלריך גם מעשה הקביעה כדי שיהי' המלווה במעשה כמ"ש האבני מר שס'] ורא"י לזה דהנה במקריח (ס"ו פ"ל) דכל יראה כיון שעוברין על"י בלא מעשה גם מתעסק עובר ולכא"ו אין מובן לי דהרי כל עבירה עוברין גם בלא מעשה אך דלאשכ"ח אין לוקין עליו, והרי גם בב"י אין לוקין רק היכא דאיכא מעשה כגון קנה חמץ בפסח וא"כ מה יתרון לב"י על שאר לאוין, וז"ל דשא"י ב"י דאפי' כשהוא במעשה דהיינו שקנה חמץ בפסח מ"מ אין העבירה עלם הקני' רק מה שיש לו חמץ בביהו ואף דהקני"י מועיל לענין שיתשב לאו שיש בו מעשה, מ"מ חשיב דעלם העבירה אין בה מעשה, וה"כ בג"ד אף דלריך הקביעות כדי שיהי' המלוו' ע"י מעשה מ"מ לי"כ עלם המלו' רק הוויית המזוזה בבית:

אך ק' לפ"ו בתפלין ש"ר דלי"כ וקשרתם רק והו' [דומי' מזוזה כנ"ל] וא"כ להרמב"ם יהי' מותר להניח אחר בקריח בין דלרמב"ם אין איסור רק בההגה, ובש"ר אין ההגה מלו' רק משך הווייתו על הראש, ובמשך הוויית התפלין על גופו אין איסור כלל אחר בקריח, וע"כ דגם בש"ר חשיב ההגה ג"כ מלו' וא"כ היה במזוזה, ויש לדחות דתפלין ש"י וש"ר א' הן ואין לחלק ביניהם וכעייז כ' בקס"ה"ס (ס"ו כ"א סק"ב) על דברי רמב"ם דתפלין פסולין ע"י נכרי ואשה מפני השין שבה וכו' בקס"ה"ס דמ"ו היה בשל יד אף דליכא שין פסול ע"י הפסולין לכתיבה דאין לחלק ביניהם, וע"כ כמו דבש"י המלו' הקשירה כמו כן בש"ר, אבל מתפלין למזוזה אין רא"י שגם ב' מלוות שו"ת:

ורענ"ד רכ"ז חל"י בפלוגתא דבעל מלאכת שמים וקס"ה ה"ב דהנה ברמב"ם פ"ג מה' תפלין הט"ז ל"ן עובין התפלין אלא ישראל שעשייתו ככתיבתו מפני השין שעובין בעור כמו שאמרנו לפיכך אם חפן הנכרי או תפרן כסולת וה"ה לכל הפסול לכתבן שלא יעשה אותן עכ"ל [לכא"ו] הוא שהירה להג"ל דרמב"ם משמע דדוקא מפני השין חשיב ככתיבה וא"כ קביעות המזוזה שאין בה כתיבה כשר ע"י אשה, אך הב"י (ס"ו ל"ט) כ' דה"ה עשיית שאר הבית אסור ע"י נכרי ואשה אף שאין בהשאר שין שמים שאין לחלק בין קלמו לקלמו עיי"ש ולפ"ו אפשר דה"ה בנ"ד אין לחלק בין כתיבתו לקביעותו, וכ' בעל מלאכת שמים ונלע"ד דה"ה עשיית הבתים בדפוס פסול, משמע דהרמב"ם לא דיבר מזה רק משעה שמחפה הפרשיות בבתים ומ"מ הרמב"ם הטעם מפני השין דחשיב כתיבה צנוף הבתים הא לא היה הי' כשרים ע"י נכרי ואף דמחבר הפרשיות להבתים, ובפרשיות יש כתיבה, מ"מ הכתיבה וההגה בבתים מרי מולי נינהו דהכתיבה היא בפרשיות לבד, וההגה היא גם בבתים, וע"כ אין הפסול רק מלד השין שזה חשיב כתיבה גם בבתים, וא"כ במזוזה שהוא חיבור המזוזה עם הבית [והו' כמו הגחם הפרשיות בבתים] ובבית הרי ליכא שום כתיבה אפשר דכשר ע"י נשים:

אך בעל קסה הסופר (ס"ו כ"א סק"ב) כ' דמ"ש הרמב"ם אם חפן הנכרי כוונתו על עשיית הבתים עיי"ש וכיון דעדין אינו מניח הפרשיות בבתים, ע"כ הוכרח הרמב"ם לבא מלד השין [דזה חשיב כתיבת תורה כמבואר בשבת (כ"ה:) להדי' דא"כ הי' כשר ע"י נכרי כיון דבבתים ענינו ליכא כתיבה כלל, אבל בקביעות המזוזה בשוטל גם בהמזוזה שיש בה כתיבה שפיר י"ל דפסול, כמו ש"כ הב"י (ס"ו ל"ט) הג"ל פ"ד רמב"ם הג"ל דעשיית הבתים ע"י נכרי ואשה פסול מפני השין דמ"מ גם שאר עשיית הבתים פסול ע"י אשה ונכרי דאין לחלק בין קלמו לקלמו עיי"ש וה"ג כיון שיש בפרשיות כתיבה כל העשיות שבה פסולין ע"י מי כפסול לכתבן, א"כ ליכא דרמב"ם אם חפן הנכרי יומר דייקא כבעל וול"ש דעשיית הבתים לאו חפיו מקרי כמובן, ולפ"ו יש ראייה להכשיר בג"ד:

ולבר מן דין נלע"ד דעיקר מלווה מזוזה הוא הקביעות בבית דבתרגום אונקלוס עה"פ וכתיבתם על מזוזה והתקביעות על מזוזין והקבעינן בסיפ' ביהך ובתרגו"מ, הגה חלק הפסוק לבנים וכתיבתם קאי על הכתיבה, על מזוזה [פ"י שיהי' נקבעים על מזוזה] [ואולי על מזוזה נדרש לפניו [וכתיבתם על מזוזה] וגם לאחריו דהיינו שיהי' נקבע על מזוזה ביהך ובשערך] וכיון דהמלווה לקבוע המזוזה על הפתח, ונשים חייבות במזוזה ככרכום (כ"ו) איכבה נאמר שלא תוכל לקיים המלווה בעלמה רק ע"י שליח וכו'

דע אך

כא. ע"י לקמן ס"ו צ' ובה שרשמתו בצדו. (להלן הערה ס"ו).

ס פ ר

חובת הדר

בו נכללו

מצות מזוזה והלכותיה

וקצת מהלכות הדלקת נרות שבת ונרות חנוכה

ליקוטים וביאורים עפ"י דברי השו"ע

ופוסקים ראשונים ואחרונים

מאת

יעקב ישעי' בלויא

מהדורה מורחבת ומתוקנת

שנת תש"ע לפ"ק

פעיה"ק ירושלים ת"ו

הלכה בלי עיזן בכולו, עב"ז היות כי כבר איתחזק גברא מעכ"ת שמוציא מתחת ידו דבר מתוקן, גם ראיתי לגאוני צדיקי ירושלים ת"ו שמסכימים עם כ"ת, וגם ראיתי דבריו היקרים באיזה מקומן והוטבו מאד בעיני, כי נאמרים בהשכל ודעת למצוא את נקודת האמת בהלכה, נוסף על מה ששמעתי מכב' בעל פה במקצוע זה והוטב מאד בעינינו - ע"כ גם ידי יד כהה תכון עמו להוציא הקונטרס החשוב לאור עולם וממזכי הרבים יקרא. ובזכות זה יאריך ימים ושנים כהכטחת שכר המזווה למען ירכו ימיכם וגו'.

והריני ידידו דוש"ת מברכו שיצליח ויזכה לזכות הרבים
מצפה לישועת ה'
שמואל הלוי ואזנר

7 ← הערת הגר"ש וואזנר שליט"א בהסכמתו

ואשר העיר (פרק יא הערה א) בענין ברכת המזווה, כי לשון השו"ע סימן רפט ויקבענה במקומה (סעיף א) קצת מוקשה - אעתיק לו מש"כ בעניי בגליון השו"ע - לשון הרמב"ם פ"ו ה"ז וקודם שיקבענו במזוזה הפתח מברך תחלה, משמע דאינו קובע כלל לפני הברכה, ולשון הטושו"ע משמע דקובע לפני הברכה, אבל פשוט דר"ל דיקבע קודם דרך עראי כדי שתהא המזווה במקומה הראוי לה ואח"כ יקבענו באופן קבע אחרי הברכה משום עובר לעשייתה.

ואגב אעורר על מש"כ הגאון מהר"י מקוטנא זצ"ל בחי' על הרמב"ם דאין אשה יכולה לקבוע מזוזה אעפ"י שחייבת כיון דליתא בכתיבה הה"ד בכל עשיית המצוה כמבואר במנחות מ"ב דנכרי פסול בכל עשיות שבתפילין תפירתן וכו', וכמבואר ברמב"ם ושו"ע סימן לט. ובעניותי דבר זר לומר כן דאשה חייבת במצוה ולא תוכל לקיימה בעצמה, ואינו דומה להפילין כיון דלא שייכי בתפילין כלל, וע"כ פשוט דלענין מזוזה לא דרשינן וקשרתם וכתבתם רק לכהיבה עצמה. ועי' מה שצידד בזה בס' שו"ת ארץ צבי סימן טו ולא העלה דבר ברור.

L